

УДК 377.091:78

ГРАБОВСЬКА Ірина Леонідівна –
кандидат педагогічних наук, докторант
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України
e-mail: hnatyshyn-p@bigmir.net

СПЕЦИФІКА КРОС-КУЛЬТУРНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ХУДОЖНЬОГО ПРОФІЛЮ У ПТНЗ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Підвищення рівня крос-культурної професійної підготовки майбутніх фахівців художнього профілю стало нині вирішальною передумовою становлення висококваліфікованих професіоналів у сфері мистецтва та культури й умовою формування нового покоління ефективних крос-культурних менеджерів у професійних навчальних закладах. Високий фаховий рівень майбутніх фахівців художнього профілю стає важливим чинником стимулювання економічного потенціалу держави, способом підсилення почуття національної ідентичності та відчуття єдності європейської цивілізації, складовою активної життєвої позиції фахівця художнього профілю, який повинен усвідомлювати свою місію як транслятора діалогу культур та суб'єкта особистісного й професійного зростання.

У «Національній стратегії розвитку освіти України на 2012-2021 роки», яка визначає основні напрями й шляхи реалізації положень «Національної доктрини розвитку освіти України в XXI столітті», підкреслюється, що оновлення системи вітчизняної освіти повинно вдосконалюватися шляхом оптимізації підготовки кожного фахівця до максимальної реалізації його творчого потенціалу в професійній діяльності [7].

В умовах зростання міжнародних і національних стандартів якості до професійної крос-культурної професійної підготовки майбутніх фахівців художнього профілю сучасний стан означеної проблеми потребує нагального вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури з теми дослідження свідчить, що проблема крос-культурної професійної підготовки майбутніх фахівців художнього профілю у професійних навчальних закладах нині стала особливо актуальною завдяки збільшенню інтеграційних процесів у світі та інтенсифікації культурних зв'язків європейської спільноти у всіх сферах життєдіяльності. Значний науковий інтерес до проблеми крос-культурної професійної підготовки майбутніх фахівців художнього профілю проявляється у наукових працях вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема Є. Верещагіна, Л. Гришаєва, В. Гадікунст, О. Зеліковська, В. Костомарова, Н. Крилова, Л. Маркіна, Н. Ничкало,

Ю. Пасов, А. Пеліпенко, В. Радкевич, А. Садохін, С. Термінасова, І.Халєєва, Л. Цурикова, Н. Якса та ін. розкривають теоретичні та методичні основи крос-культурної готовності майбутніх фахівців художнього профілю до професійної діяльності. Тематика нашого наукового пошуку доповнюється оптимальним підбором технологій навчання для формування крос-культурної компетентності майбутніх фахівців художнього профілю.

Мета статті - здійснити аналіз наукових джерел з проблеми крос-культурної професійної підготовки майбутніх фахівців художнього профілю та визначити структуру крос-культурної компетентності як ефективного інструмента професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пошук оптимальних шляхів вирішення проблеми оновлення крос-культурної професійної підготовки майбутніх фахівців художнього профілю на сучасному етапі варто почати з низки першочергових кроків, а саме:

- підвищення рівня навчально-методичного, матеріально-технічного, організаційно-інформаційного забезпечення крос-культурної професійної підготовки майбутніх фахівців художнього профілю у ПТНЗ;

- підвищення конкурентоспроможності та мобільності майбутніх фахівців художнього профілю;

- врахування індивідуальних та психологічних здібностей для майбутньої професійної діяльності фахівця художнього профілю;

- впровадження ефективних технологій професійної підготовки майбутніх фахівців художнього профілю з метою формування їхньої крос-культурної компетентності.

Кінцевим результатом крос-культурної професійної підготовки є якісні зміни особистості, а саме – зміни у мисленні, зміни афективних реакцій та зміни у реальній поведінці, засновані на ставленнях [10]. Нині основне завдання національної системи освіти полягає у створенні таких оптимальних умов, які сприятимуть досягненню максимальної високого рівня конкурентоспроможності майбутнього фахівця. На перший план виходить особистісно орієнтований підхід у

професійній підготовці майбутніх фахівців художнього профілю, який виступає найважливішим психолого-педагогічним принципом, що забезпечує ефективне формування готовності майбутніх фахівців художнього профілю до професійної діяльності.

Сучасні вчені пропонують найрізноманітніші педагогічні умови готовності до професійної діяльності, які вони вважають оптимальними в тій чи іншій мірі для досягнення фахової самореалізації. Погоджуємось з думкою Б. Гершунського, який розглядав педагогічні умови як «обставини процесу навчання, що забезпечують досягнення поставлених цілей, середовище, у якому умови виникають, існують і розвиваються» [3, с. 46]. Дослідник В. Андреев вважає педагогічні умови як оптимальні для «результату цілеспрямованого відбору, конструювання й застосування елементів змісту, методів чи прийомів, організованих форм навчання для досягнення дидактичної мети» [1, с. 118].

Аналіз досліджень більшості учених, дає можливість констатувати, що педагогічні умови формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців художнього профілю у професійних навчальних закладах акумулюють у собі специфіку їхньої фахової діяльності і є сукупністю заходів, спрямованих на поетапне моделювання й ефективне функціонування крос-культурної професійної підготовки.

Соціальне замовлення майбутніх фахівців художнього профілю вимагає необхідності підготовки фахівця, що володіє системними культурологічними, філософськими, педагогічними та психологічними знаннями, навичками і уміннями, може адаптуватись в різних сферах професійної діяльності, використовуючи засади педагогіки толерантності.

Запровадження в життя пріоритетів педагогіки толерантності передбачає використання у крос-культурній професійній підготовці майбутніх фахівців художнього профілю технологічного підходу, який дозволяє з більшою достовірністю проектувати та управляти професійними процесами, аналізувати, систематизувати та використовувати на науковій основі наявний практичний досвід, комплексно вирішувати освітні, професійні та соціальні проблеми. Саме спираючись на принципи технологічного підходу, висловимо необхідні загальні зауваження до застосування ефективних освітніх педагогічних технологій для професійної підготовки майбутніх фахівців художнього профілю у ПТНЗ.

Погоджуємось з думкою, що використання педагогічних технологій у ПТНЗ

– це ефективна умова «забезпечення перетворення педагогічного процесу в освітній установі на цілеспрямовану діяльність всіх його суб'єктів» [4, с. 661]. В. Безпалько, звертаючись до поняття «педагогічна технологія», називає її «змістовною технікою реалізації продуктивного навчального процесу» [2, с. 192]. Як зазначає С. Сисоева, «впровадження педагогічних технологій, зокрема технології педагогічної творчості, призводить до особистісного творчого розвитку усіх суб'єктів педагогічного процесу» [9, с. 53].

Ще однією з інноваційних педагогічних технологій, що пропонується для використання у ПТНЗ є модульна технологія. Значне місце для оновлення крос-культурної професійної підготовки майбутніх фахівців художнього профілю відводиться впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), адже мультимедійність, інтерактивність, автономність, швидкий доступ до світових зразків культури та мистецтва за допомогою мережевих технологій для майбутніх фахівців художнього профілю є необхідними інструментами професійної діяльності.

Для досягнення високого рівня крос-культурної професійної підготовки майбутніх фахівців художнього профілю варто також використовувати освітні технології особистісно орієнтованого навчання, а саме: технологію проблемного навчання, технологію рівневої диференціації, технологію навчального проекту, технологію ситуативного моделювання, технологію розвитку критичного мислення, технологію креативного розвитку та ін. Застосування виокремлених технологій сприяє реалізації творчого потенціалу майбутніх фахівців художнього профілю, що дозволяє робити навчальний процес у ПТНЗ ефективнішим, розвиваючи кожного індивіда як творчу особистість та професіонала [8].

Перелічені технології є запорукою оптимізації процесу крос-культурної професійної підготовки майбутніх фахівців художнього профілю, вони дозволяють реалізовувати принципово нові інтерактивні форми та методи навчання у професійних навчальних закладах. Освітні технології особистісно орієнтованого навчання мають великі резерви для творення висококваліфікованого фахівця та здатні сформувати професійну компетентність майбутніх фахівців [5].

У контексті специфіки діяльності майбутніх фахівців художнього профілю нами розглядається крос-культурна компетентність фахівців художнього профілю як цілісне інтегративне професійне утворення, що включає особистісний процес розвитку

адаптивної здатності особистості розуміння й пристосування до вимог іншої культури, знання особливостей етнічної та світової культур, міжкультурної комунікації, розвиненої мистецької ерудиції, знання з історії та теорії культури й мистецтва, особливостей стилізації та народних традицій країн світу у галузі декоративно-прикладного та ужиткового мистецтва, художньо-естетичної культури, сформований широкий світогляд тощо.

Формування крос-культурної компетентності у майбутніх фахівців художнього профілю є цілеспрямований і керований процес, який розпочинається у професійному навчальному закладі і продовжується у подальшій діяльності. Він має свою мету, завдання, принципи та передбачає оволодіння учнями компетенціями щодо міжкультурної комунікації, готовність діяти творчо та будувати толерантні відносини на основі принципів, норм та цінностей полікультурного суспільства, а також сформованість мотивованої рефлексивної позиції.

Здійснюючи науковий пошук визначення структури крос-культурної компетентності майбутніх фахівців художнього профілю, ми враховували філософські й освітні парадигми професійної освіти та виходили з того, що структура крос-культурної компетентності майбутніх фахівців художнього профілю охоплює такі компоненти: лінгвістичний, соціокультурний, дискурсивний, стратегічний, соціально-психологічний. Зміст кожного компонента поданий у таблиці 1.

Табл. 1. Структура крос-культурної компетентності майбутніх фахівців художнього профілю

Назва компонента	Зміст компонента
лінгвістичний	мовна спрямованість
соціолінгвістичний	розуміння особливостей змістового наповнення в залежності від стилю і характеру комунікації
соціокультурний	усвідомлення цілісності і взаємозалежності світу через уміння ведення діалогу культур
дискурсивний	врахування риторичних особливостей комунікації, вибудовування композиції спілкування
стратегічний	необхідність побудови міжнародного співробітництва при вирішенні як професійних задач, так і глобальних світових проблем
соціально-психологічний	врахування індивідуально-психологічних

	особливостей особистості майбутніх фахівців, їхньої рефлексії та емпатії
--	--

Як бачимо, компоненти крос-культурної компетентності об'єднують різні аспекти професійної діяльності майбутніх фахівців художнього профілю, дозволяють фахівцеві художнього профілю виходити за межі рідної культури та перетворюватись на «медіатора культур», не втративши при цьому власної національної й культурної ідентичності.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Таким чином, сучасна професійна освіта стоїть на етапі оновлення процесу крос-культурної професійної підготовки фахівців художнього профілю у ПТНЗ шляхом переходу від кваліфікаційної моделі до компетентної. Крос-культурна компетентність виступає як необхідна умова забезпечення продуктивності майбутньої професійної діяльності фахівців художнього профілю. Визначені у статті компоненти крос-культурної компетентності дозволять сформувати крос-культурно орієнтовану особистість та висококваліфікованого фахівця художнього профілю. Перспективою подальших досліджень вбачаємо в побудові моделі формування крос-культурної професійної компетентності майбутніх фахівців художнього профілю.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Андреев В. И. Эвристическое программирование учебно-исследовательской деятельности / В. И. Андреев. – М.: Высш. шк., 1982. – 240 с.
2. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М., 1989. – 178 с.
3. Гершунский Б. С. Методические проблемы использования компьютерной техники в системе образования и педагогической науке / Б. С. Гершунский // Программированное обучение. – 1996. – Вып. 23 – С. 13–24.
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України / Гол. ред. В. Г. Кремень – Київ: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Клепко С. Ф. Філософія освіти в європейському контексті / С. Ф. Клепко. – Полтава: ПОШПО, 2006. – 328 с.
6. Найдюнов І. М. Болонський процес: культурологічні парадигми / І. М. Найдюнов // Освіта і управління. – 2004. – Т. 7, №2. – С. 60–66.
7. Національна стратегія розвитку освіти України на 2012-2021 роки / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>
8. Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах: колективна монографія / В. П. Андрущенко, Н. Дівінська, Б. Корольов; за заг.ред. В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. – К.: Педагогічна думка, 2008. – 268 с.

9. Сисоева С. О. Основи педагогічної творчості: підручник для студентів вищ. пед. навч. закл. / С. О. Сисоева – К.: Міленіум, 2006. – 346с.

10. Black J., Mendenthall M. Cross-cultural training effectiveness: a review and a theoretical framework for future research / Academy of Management review # 15. –1990. – P. 113–136.

REFERENCES

1. Andreev, V. Y. (1982). *Évrystycheskoe prohrammyrovanye uchebno-ysledvatelskoy deyatel'nosti*. [Heuristic programming of educational and research activities]. Moscow.

2. Bepalko, V. P. (1989). *Slahaemye pedahohycheskoy*. [Components of educational technology]. Moscow.

3. Hershunskyy, B. S. (1996). [Methodological problems of using computer technology in education and pedagogical science]. Moscow.

4. *Entsyklopediya osvity / Akad. ped. nauk Ukrainy / Hol. red. V. H. Kremen* (2008). [Encyclopedia of education / Acad. med. of Sciences of Ukraine]. Kyiv.

5. Klepko, S. F. (2006). *Filosofiya osvity v yevropeyskomu konteksti*. [Philosophy of education in the European context]. Poltava.

6. Naydonov, I. M. (2004). *Bolonsky protses: kulturolohichni paradyhmy*. [Bologna process: the cultural paradigm]. Kyiv.

7. *Natsionalna stratehiya rozvytku osvity Ukrainy na 2012-2021 roky*. [The national development strategy of education in Ukraine for 2012-2021] / [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu:

<http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>

8. *Osobystisno oriyentovani tekhnolohiyi navchannya i vykhovannya u vyshchykh navchalnykh zakladakh: kolektyvna monohrafiya* (2008). / V. P. Andrushchenko, N. Divinska, B. Korolov; za zah.red. V. P. Andrushchenko, V. I. Luhovoho. [Personality oriented technologies of teaching and education in higher education: collective monograph]. Kyiv.

9. Sysoyeva, S. O. (2006). *Osnovy pedahohichnoyi tvorchosti: pidruchnyk dlya studentiv vyshch. ped. navch. zakl.* [Basics of pedagogical creativity: the textbook for students of the University. med. proc. zakl.]. Kyiv.

10. Black J., Mendenthall M. Cross-cultural training effectiveness: a review and a theoretical framework for future research.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГРАБОВСЬКА Ірина Леонідівна - кандидат педагогічних наук, докторант Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України.

Наукові інтереси: крос-культурна професійна підготовка майбутніх фахівців художнього профілю.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HRABOVSKA Iryna Leonidivna, Ph.D., doktotant, Institute of vocational education and training of National academy of pedagogical science of Ukraine.

Circle of scientific interests: cross-cultural professional training of future fine arts specialists

УДК: 37(09)(477.52)

ПОХІЛЬКО Олена Вікторівна – аспірантка кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
e-mail: mardash@mail.ua

РЕАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ Ю. СТУПАКА У ПРАКТИЦІ ВІТЧИЗНЯНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Глобалізація суспільного розвитку та світові інтеграційні процеси актуалізують значення традиційної освітньої культури, збереження національної сутності українського народу. У цьому контексті на особливу увагу заслуговує наукова систематизація теоретико-педагогічних ідей та узагальнення досвіду діяльності вітчизняних діячів минулого, які внесли свій вклад у пробудження національної свідомості, розвиток передових педагогічних ідей, піднесення громадянського й патріотичного виховання молоді. Серед українських вчених-педагогів ХХ століття достойне місце належить Юрію Петровичу Ступаку – педагогу, вченому-

літературознавцю, фольклористу, краєзнавцю, мистецтвознавцю, автору численних наукових праць з історії педагогіки та етнопедагогіки. Присвятивши все своє життя просвітницькій справі, він залишив значний спадок, що охоплює численні теоретичні і методичні напрацювання, варті впровадження в практику сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасні науковці приділяють належну увагу проблемі актуалізації педагогічної спадщини видатних зарубіжних і українських діячів. Вітчизняні дослідники зверталися до питання екстраполяції елементів прогресивного досвіду американських вчених К. Роджерса, П. Фаренги, Д. Холта, німецьких – Т. Спіглера, польських – М. Будайчика, Н. Зелінської та ін.